

УДК 343.9

ПРОБЛЕМА ПРОТИДІЇ ЖІНОЧІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Євдокімова М.О., аспірант
Академія адвокатури України

Стаття присвячується дослідженню поняття жіночої злочинності в економічній сфері, класифікуються причини і фактори, що породжують жіночу злочинність у сфері економіки, та формулюються і досліджуються основні заходи боротьби з цим видом злочинності.

Ключові слова: економічна злочинність, жіноча злочинність, попередження злочинності, причини і умови злочинності, тенденції.

Статья посвящена исследованию понятия женской преступности в экономической сфере, классифицируются причины и факторы, порождающие женскую преступность в сфере экономики, формулируются и исследуются основные меры борьбы с этим видом преступности.

Ключевые слова: экономическая преступность, женская преступность, предупреждение преступности, причины и условия преступности, тенденции.

Yevdokimova M.O. THE PROBLEM OF COUNTERING FEMALE CRIME IN THE ECONOMIC SECTOR

The article is devoted to the study of the concept of female crime in the economic sphere. The causes and factors, that generate female crime in the economy, are classified. The main measures to combat this type of crime are formulated and investigated.

Key words: economic crime, female crime, crime prevention, causes and conditions of crime, trends.

Постановка проблеми. Центральним та дискусійним питанням у сучасній кримінологічній науці є проблема протидії злочинності. Існує безліч точок зору стосовно основних складових компонентів системи протидії як злочинності у цілому, так і її окремих видів. Розглядаючи структуру злочинності, ми можемо констатувати, що одне із лідируючих місць у кількісній характеристиці злочинності займає економічна злочинність. Економічна злочинність відрізняється високим ступенем суспільної небезпеки, незмінно привертає значну увагу вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків. Однак навіть у межах економічної злочинності існують такі її аспекти, до яких ми ніяк не можемо звикнути, а саме йдеться про жіночу злочинність в економічній сфері. Такий вид злочинності завдає істотної шкоди не лише економічним відносинам у суспільстві, а й безпосередньо впливає на найголовніший його інститут – сім'ю. Оскільки рівень жіночої злочинності є своєрідним індикатором здоров'я та моральності нації, отже, дослідження проблеми протидії жіночій злочинності в економічній сфері, на наш погляд, є актуальним. І потребує значної уваги не лише кримінологів, економістів, але і держави, громадських організацій та суспільства в цілому.

Стан дослідження. Над проблематикою економічної злочинності безпосередньо працювали і працюють як економісти, так і юристи, серед них, на мою думку, необхідно виділити таких: О.Г. Кальман, А.П. Закалюк, Є.Л. Стрельцов, В.В. Колесніков, В.В. Побірченко, А.М. Бойко.

Науковці-кримінологи, які займаються дослідженням питання жіночої злочинності: В.С. Батиргареева, В.О. Меркулова, Б.М. Голубкін, Н.О. Чечель. Проте проблема жіночої злочинності в економічній сфері сучасними кримінологами майже не досліджувалась.

Мета статті – дати власне визначення поняттю «жіноча злочинність у сфері економіки». Завданням дослідження є загальний огляд і аналіз основних заходів з протидії та профілактики жіночої злочинності в економічній сфері.

Виклад основного матеріалу. Нині всі розвинені країни ведуть боротьбу з економічною злочинністю. Так, п'ятий конгрес ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками (1975 р.) відніс економічну злочинність до числа найбільш небезпечніших видів злочинності, що становить загрозу бізнесу. Були сформульовані основні її риси: злочинна діяльність з метою одержання економічної вигоди; зв'язок з кримінальною елітою; використання професійного або службового становища; високе соціальне становище суб'єктів цієї злочинності. Шостий конгрес ООН (1980 р.) проаналізував економічну злочинність з точки зору її впливу на економічну безпеку країн і захоплення політичної влади. Сьомий конгрес ООН (1985 р.) в одній зі своїх резолюцій відніс економічну злочинність до особливо небезпечних діянь і запропонував посилити боротьбу з цим негативним явищем [1].

Нині ми можемо спостерігати велику кількість різноманітних точок зору серед науковців та практиків-юристів стосовно визначення поняття «економічна злочинність». Так, Є.Л. Стрельцов визначає економічні злочини як протиправні діяння, що спрямовані на порушення відносин власності і порядку ведення господарської діяльності [2, с. 50].

В.В. Колесніков розглядав економічну злочинність як економічну діяльність у сфері бізнесу кримінальними методами, що має на меті досягнення незаконного збагачення. Науковець акцентував увагу тільки на тій вигоді, яку можна отримати, займаючись діяльністю незаконним способом [3, с. 242].

В.В. Побірченко узагальнює наукові визначення економічної злочинності і пропонує під економічною злочинністю розуміти економічні відносини, які безпосередньо пов'язані з виробництвом, розподілом та обміном товарів та послуг, що приховуються від державного контролю з метою одержання прибутків та особистого збагачення [4, с. 75].

Характерними рисами економічної злочинності є:

- кримінологічна однорідність злочинів, що входять до її складу;
- спільність об'єкта посягання – механізм організації національної економіки;
- наявність загальної мети для всіх злочинів – отримання економічної вигоди;
- мотивація – наявність корисливих мотивів чи іншої особистої зацікавленості;
- особливість суб'єкта злочину – суб'єкт господарської діяльності або його службова особа в процесі господарської діяльності;
- скоєння злочинів у процесі господарської діяльності з порушенням порядку такої діяльності;
- детермінованість одними і тими ж соціальними чинниками, що входять до детермінуючого комплексу економічної злочинності [5].

Таким чином, пропоную під жіночою злочинністю у сфері економіки розуміти діяння, скоєні жінкою як суб'єктом господарської діяльності в сфері економіки, які мають корисливу мету, посягають на економічну безпеку підприємств, установ, організації та інші економічні відносини.

Причини та фактори, що породжують жіночу злочинність у сфері економіки:

- економічна криза, оскільки цей процес сильніше відчуває населення з невисокими доходами, від них страждають, насамперед, жінки. Це чинить тиск на їхню повсякденну поведінкову модель і дуже часто слугує каталізатором скоєння злочинів;
- руйнування інституту сім'ї;
- більша схильність порівняно з чоловіками до накопичення матеріальних цінностей;
- диференціація людей за рівнем влади або доходу. У разі нерівномірного розподілу благ суспільства жінки, котрі перебувають у бідному становищі, прагнуть заволодіти певною частиною матеріальних благ, часто переступаючи закон; жінки, котрі перебувають у привілейованому становищі, прагнуть заволодіти ще більшими матеріальними благами, для цього вони вдаються до незаконних операцій;
- безробіття серед жінок і вкрай низька соціальна захищеність цієї групи людей призводять до того, що вони змушені добувати собі гроші злочинним шляхом.

Профілактика злочинів – це сукупність дій, які спрямовані чинити вплив на причини злочину та особу злочинця з метою попередження скоєння нового злочину. Проблеми попередження жіночої злочинності варто розв'язувати у межах боротьби зі злочинністю в цілому. Обов'язковою передумовою успішності заходів щодо попередження жіночої злочинності є досягнення якісного нового стану нашого суспільства

Насамперед, жінка в суспільстві повинна мати принципово інший життєвий статус. Її сили й увага мають зосереджуватися на сім'ї, дітях. Основними принципами профілактичної роботи з жінками мають стати гуманність і милосердя, розуміння причин, які штовхнули їх на скоєння злочин або проступку. Принципи гуманності і милосердя мають знайти своє відображення в законі – кримінальному, кримінально-процесуальному та у інших нормативно-правових актах [6, с. 497].

Державна система профілактики злочинів у тому вигляді, в якому вона зараз існує, не працює повною мірою з низки таких причин:

- по-перше, система занадто громіздка, її суб'єкти роз'єднані за своїми відомчими приналежностями. Наприклад, тільки на рівні міста діє безліч різних державних органів, громадських організацій, фондів, що мають пряме або непряме відношення до профілактики правопорушень, і часто не тільки не взаємодіють між собою, але навіть не володіють інформацією стосовно діяльності один одного;

- по-друге, елементи системи часто дублюють один одного за своїми цілями, завданнями, формами роботи. Компетентія та повноваження чітко не розмежовані. Все це призводить до розпорошення сил і засобів, матеріальних ресурсів, кадрів;

- по-третє, система втратила сприйнятливості до нових форм і методів роботи. Вона тяжіє до заборонної тактики вирішення гострих проблем;

- по-четверте, попередження злочинної поведінки вимагає диференційованого підходу.

Жінки більше, ніж чоловіки, схильні розраховувати на допомогу в скрутну хвилину. Жінки набагато частіше говорять про свою незахищеність перед злиднями та іншими проблемами соціального характеру.

На наше переконання, будь-яка державна політика стосовно жінок має складатися з таких основних компонентів:

- 1) компенсація за складне становище жінки на ринку праці;
- 2) боротьба з ґендерною дискримінацією;
- 3) заходи щодо підвищення конкурентоспроможності жінки на ринку праці;
- 4) надання матеріальної допомоги багатодітним сім'ям та одиноким матерям.

Чому ми акцентуємо та приділяємо таку увагу матеріальному аспекту жіночого життя? А відповідь проста.

Матеріальний добробут – це необхідна база, на якій серед усього іншого мають будуватися взаємини в сім'ї. Якщо ця база відсутня, то нормальні відносини зазвичай не складаються.

Вивчаючи біографії жінок-злочинниць, ми звернули увагу, яку пагубну роль в їхніх долях зіграла надмірна зайнятість батьків, насамперед, матерів, за загального невисокого рівня матеріального забезпечення. Постійна потреба формувала в них підвищену тривожність, заздрія до більш забезпечених однолітків, штовхала на скоєння багатьох корисливих проступків. Ось чому ще раз варто підкреслити, що без підвищення рівня матеріального

добробуту в суспільстві не слід всерйоз розраховувати на зниження злочинності загалом і жіночої зокрема.

Здається, що в цьому напрямі необхідно провести серйозну аналітичну роботу із розроблення різних видів матеріальної та психологічної підтримки нужденним сім'ям. Сьогоднішні заходи щодо підвищення допомоги на дітей, дотації жінкам-породіллям – явно недостатні.

Позитивні результати профілактичної роботи з жінками можуть оздоровити суспільну моральність у цілому, зміцнити соціально схвальні відносини у багатьох сферах життя і насамперед у сім'ї, а також сприятимуть зменшенню злочинності серед підлітків.

Крім того, на наше переконання, необхідно забезпечити державну підтримку тим жіночим організаціям, які не тільки формально борються за права жінок, а справді допомагають жінкам пристосуватися до нових, а іноді і складних умов життя.

Хто, крім правоохоронних органів, має брати участь у попередженні жіночої злочинності? Це досить важливе запитання, оскільки силами тільки таких органів і тим більше за допомогою одних лише законів досягти помітних успіхів неможливо [7, с. 441].

Зважаючи на значну роль і вплив церкви, особливо у вихованні моральності людей, можна припустити, що робота церкви у попередженні злочинності загалом і особливо жінок може принести свої плоди. Про це свідчить світовий досвід.

Значну роль у попередженні злочинності жінок мають відігравати установи у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ, оскільки виховна дія на дівчат-підлітків, які можуть стати на злочинний шлях, не тільки вельми гуманний, а й доволі ефективний спосіб боротьби зі злочинністю жінок.

У профілактиці злочинності в цілому і жіночої зокрема таку саму роль можуть відігравати суспільні організації з охорони правопорядку на побутовому рівні. Нині такі організації ослаблені, а подекуди взагалі ліквідовані, що завдало чималого збитку в боротьбі зі злочинністю [7, с. 443].

Висновки. За відсутності правового механізму щодо соціального захисту та працевлаштування жінок можемо спостерігати загострення протиріч у суспільстві і швидке зростання нових негативних тенденцій, включаючи скоєння жінками все нових злочинів в економічній сфері.

Перспективами подальших наукових розвідок у цьому напрямі виступають питання щодо дослідження вже наявних та розроблення нових ефективних заходів індивідуального характеру щодо попередження жіночої злочинності в економічній сфері та впровадження їх у сучасне життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гармаш А.В. От имени и в интересах корпорации. «ЭЖ-Юрист». 2012. URL: <http://www.center-bereg.ru/b2597.html>.
2. Стрельцов Е.Л. Экономическая преступность в Украине: курс лекций. Одесса: АО БАХВА. 1997. 572 с.
3. Криминология: Учебник. Под ред. д. ю. н. В.Н. Булакова, д. ю. н. Н.М. Кропачева. СПб.: Санкт-Петербургский государственный университет, Питер. 2002. 432 с.
4. Побірченко В.В. Сучасні тенденції тіньової економіки в Україні. Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика». 2007. Т. 20 (59), № 2. С. 66–74.
5. Лихачёв В.В. Проблемы противодействия экономической преступности в России. 2018. URL: <http://rostjournal.ru/?p=2903>.
6. Михайлов О.С. Криминология: навчальний посібник / О.С. Михайлов, А.В. Горбань, В.В. Міщук. К.: Знання, 2012. 565 с.
7. Голіна В.В. Криминология: Загальна та Особлива частини / В.В. Голіна, Б.М. Головін. Х.: Право, 2014. 513 с.